

PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Zarys wykładu

Krzysztof Czub

SERIA AKADEMICKA

PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Zarys wykładu

Krzysztof Czub

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

SERIA AKADEMICKA

Stan prawny na 1 stycznia 2016 r.

Recenzent

dr Justyna Ożegalska-Trybalska

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Grażyna Polkowska-Nowak

Opracowanie redakcyjne

Ewa Adamska

Łamanie

Violet Design

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-8304-2

Wydane przez:

Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	15
Rozdział I	
Pojęcie dóbr niematerialnych, własności intelektualnej i przemysłowej	19
1. Dobra niematerialne	19
2. Własność intelektualna i własność przemysłowa	21
3. Własność intelektualna a prawo własności intelektualnej	22
4. Tryby uzyskiwania ochrony dóbr niematerialnych	23
Rozdział II	
Ogólna charakterystyka praw podmiotowych chroniących dobra niematerialne	26
1. Uwagi wstępne	26
2. Prawa majątkowe	28
3. Prawa osobiste	28
4. Wspólność praw własności intelektualnej	34
4.1. Powstanie stosunku współtwórczości dobra niematerialnego	34
4.1.1. Uwagi ogólne	34
4.1.2. Prawo autorskie	35
4.1.3. Prawo własności przemysłowej	41
4.2. Charakter wspólnego prawa do dobra niematerialnego	44
4.2.1. Uwagi ogólne	44
4.2.2. Prawo autorskie	45
4.2.3. Prawo własności przemysłowej	46
Rozdział III	
Podmioty praw własności intelektualnej	52
1. Twórca	52
2. Pracodawca/zamawiający	53
2.1. Prawo autorskie	53
2.2. Prawo własności przemysłowej	59
3. Skarb Państwa	70
4. Producent lub wydawca	72
5. Podmioty uprawnione do utworów połączonych	74

Rozdział IV

Podstawowe zasady ochrony przedmiotów własności intelektualnej	76
1. Utwór w rozumieniu prawa autorskiego	76
1.1. Przedmiot prawa autorskiego	76
1.2. Prawa autorskie	91
1.2.1. Autorskie prawa majątkowe	92
1.2.1.1. Katalog praw	92
1.2.1.2. Ograniczenia praw – dozwolony użytek	98
1.2.2. Autorskie prawa osobiste	121
1.2.2.1. Prawo do autorstwa utworu oraz decydowania o jego oznaczeniu	123
1.2.2.2. Prawo decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności	128
1.2.2.3. Prawo do nienaruszalności treści i formy (integralności) utworu	135
1.2.2.4. Prawo wypowiedzenia albo odstąpienia od umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub o korzystanie z utworu ze względu na istotne interesy twórcze autora (prawo wycofania dzieła z obiegu)	143
1.2.2.5. Prawo wprowadzania zmian w utworze w związku z jego rozpowszechnianiem (nadzór autorski)	146
1.2.2.6. Prawo żądania udostępnienia oryginału utworu (prawo dostępu do dzieła)	148
1.2.2.7. Prawo decydowania o losach oryginału dzieła plastycznego znajdującego się w miejscu publicznie dostępnym	150
1.2.2.8. Prawo do dobrej sławy dzieła	151
1.2.2.9. Prawo do dobrej sławy autora	152
1.2.2.10. Prawo do tajemnicy autorskiej	153
2. Przedmioty praw pokrewnych (sąsiednich)	154
2.1. Artystyczne wykonania	155
2.1.1. Definicja artystycznego wykonania	155
2.1.2. Prawa do artystycznego wykonania	156
2.2. Fonogramy	158
2.2.1. Definicja fonogramu	158
2.2.2. Prawo do fonogramu	158
2.3. Wideogramy	161
2.3.1. Definicja wideogramu	161
2.3.2. Prawo do wideogramu	161
2.4. Nadania programów	162
2.4.1. Definicja nadania programu	162
2.4.2. Prawo do nadania programu	162
2.5. Pierwsze wydania	162
2.5.1. Definicja pierwszego wydania	162
2.5.2. Prawo do pierwszego wydania	163
2.6. Wydania krytyczne i naukowe	163
2.6.1. Definicja wydania krytycznego i naukowego	163
2.6.2. Prawo do wydania krytycznego i naukowego	163

3. Wynalazki	164
3.1. Definicja wynalazku	164
3.2. Nabycie patentu	175
3.3. Patent	185
3.4. Wynalazki biotechnologiczne jako szczególny rodzaj wynalazków	191
3.5. Prawa osobiste twórców projektów wynalazczych	196
3.5.1. Uwagi ogólne	196
3.5.2. Prawo do autorstwa projektu wynalazczego oraz decydowania o jego oznaczeniu	197
3.5.2.1. Uprawnienie do występowania w charakterze twórcy	198
3.5.2.2. Uprawnienie do żądania wskazania twórcy w zgłoszeniu projektu wynalazczego	198
3.5.2.3. Uprawnienie do żądania wymienienia twórcy w opisach, rejestrach oraz innych dokumentach i publikacjach	198
3.5.3. Prawo decydowania o ujawnieniu projektu wynalazczego	200
3.5.4. Prawo do integralności projektu wynalazczego	201
3.5.5. Inne prawa osobiste twórcy projektu wynalazczego	201
4. Wzory użytkowe	202
4.1. Definicja wzoru użytkowego	202
4.2. Nabycie prawa ochronnego na wzór użytkowy	205
4.3. Prawo ochronne na wzór użytkowy	206
5. Topografie układów scalonych	208
5.1. Definicja topografii układu scalonego	208
5.2. Nabycie prawa z rejestracji topografii układu scalonego	209
5.3. Prawo z rejestracji topografii układu scalonego	211
6. Wzory przemysłowe	213
6.1. Definicja wzoru przemysłowego	213
6.2. Nabycie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego	223
6.3. Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego	226
7. Znaki towarowe	229
7.1. Przedmiot ochrony	229
7.1.1. Definicja znaku towarowego	229
7.1.2. Typologia znaków towarowych	236
7.1.3. Normatywne kategorie znaków towarowych	237
7.2. Nabycie prawa ochronnego na znak towarowy	242
7.3. Prawo ochronne na znak towarowy	257
8. Oznaczenia geograficzne	264
8.1. Definicja oznaczenia geograficznego	264
8.2. Nabycie prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego	271
8.3. Prawo z rejestracji oznaczenia geograficznego	273
9. Nazwy domen internetowych	275
9.1. Definicja nazwy domeny internetowej	275
9.2. Ochrona prawna nazwy domeny internetowej	275
10. Projekty racjonalizatorskie	277
10.1. Definicja projektu racjonalizatorskiego	277
10.2. Ochrona prawna projektu racjonalizatorskiego	279

11. Know-how	284
11.1. Definicja <i>know-how</i>	284
11.2. Ochrona prawna <i>know-how</i>	289
12. Bazy danych	292
12.1. Definicja bazy danych	292
12.2. Ochrona prawna bazy danych jako utworu	293
12.3. <i>Sui generis</i> ochrona prawna bazy danych	294

Rozdział V

Przenoszenie praw własności intelektualnej i licencje	298
1. Uwagi ogólne	298
2. Umowy przenoszące prawa własności intelektualnej	299
3. Umowy licencyjne	300
3.1. Ogólna charakterystyka umów licencyjnych	300
3.2. Typologia umów licencyjnych	303
3.2.1. Licencje typowe	303
3.2.2. Szczególne rodzaje licencji	306
3.2.3. Korzystanie z utworów niedostępnych w obrocie handlowym (utworów <i>out of commerce</i>)	309
3.3. Prawo do wynagrodzenia	312
4. Ustawowe wymogi dotyczące redagowania umów autorskoprawnych	314

Rozdział VI

Naruszenia praw własności intelektualnej i cywilnoprawne środki ich ochrony	317
1. Prawo autorskie	317
2. Prawo własności przemysłowej	319
2.1. Zasady ogólne	319
2.2. Roszczenia dotyczące wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i topografii układów scalonych	321
2.3. Roszczenia dotyczące znaków towarowych i oznaczeń geograficznych	325
3. Ochrona kumulatywna	343

Rozdział VII

Uwagi (opozycje), sprzeciw oraz postępowania sporne przed Urzędem Patentowym RP	345
1. Uwagi co do istnienia okoliczności uniemożliwiających udzielenie praw własności przemysłowej	345
2. Sprzeciw	346
2.1. Sprzeciw wobec prawomocnej decyzji o udzieleniu patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy lub prawa z rejestracji	346
2.2. Sprzeciw wobec zgłoszenia znaku towarowego	347
3. Postępowania sporne	349
3.1. Uwagi ogólne	349
3.2. Wybrane kategorie postępowań spornych	353
3.2.1. Postępowanie w sprawie o unieważnienie patentu, dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego albo prawa z rejestracji	353

- 3.2.2. Postępowanie w sprawie o stwierdzenie wygaśnięcia patentu,
dodatkowego prawa ochronnego, prawa ochronnego albo prawa
z rejestracji 357
- 3.2.3. Postępowanie w sprawach o udzielenie licencji przymusowej
i zmianę decyzji o udzieleniu licencji przymusowej 364

Rozdział VIII

Ochrona dóbr niematerialnych w trybach międzynarodowych

i ponadnarodowych (regionalnych)	365
1. Uwagi ogólne	365
2. Utwory i przedmioty praw pokrewnych	365
3. Przedmioty własności przemysłowej	375
3.1. Zasady ogólne	375
3.2. Ochrona wynalazków i wzorów użytkowych	378
3.2.1. Uwagi ogólne	378
3.2.2. Procedura międzynarodowa (PCT)	378
3.2.3. Procedura regionalna europejska	381
3.3. Ochrona znaków towarowych	385
3.3.1. Procedura międzynarodowa	385
3.3.2. Tryb wspólnotowy (unijny)	388
3.4. Ochrona wzorów przemysłowych	396
3.4.1. Procedura międzynarodowa	396
3.4.2. Tryb wspólnotowy (unijny)	398
4. Porozumienie TRIPS	401

Rozdział IX

Źródła informacji o chronionych dobrach niematerialnych (wzmianka)	408
1. Podstawowe akty prawne	408
2. Wybrane bazy danych dostępne <i>on-line</i>	410
3. Najważniejsze organy i instytucje	411

Bibliografia	413
---------------------------	------------

Załącznik (reprodukcje graficzne)	421
--	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.p. – ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- konwencja berneńska – Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r. – tekst w wersji ustalonej przez Akt paryski z dnia 24 lipca 1971 r. (Dz. U. z 1990 r. Nr 82, poz. 474 – załącznik)
- konwencja EPC – Konwencja o udzielaniu patentów europejskich sporządzona w Monachium dnia 5 października 1973 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737 z późn. zm.)
- konwencja paryska – Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r. (tekst w wersji ustalonej przez Akt sztokholmski z dnia 14 lipca 1967 r.) (Dz. U. z 1975 r. Nr 9, poz. 51 – załącznik)
- konwencja powszechna – Powszechna konwencja o prawie autorskim podpisana w Genewie dnia 6 września 1952 r. i zrewidowana w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r. (Dz. U. z 1978 r. Nr 8, poz. 28 – załącznik)
- konwencja rzymska – Międzynarodowa konwencja o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych sporządzona w Rzymie dnia 26 października 1961 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 125, poz. 800)
- p.w.p. – ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1410 z późn. zm.)
- p.s.w. – ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.)
- porozumienie haskie – Porozumienie haskie w sprawie międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych, złożone z trzech niezależnych od siebie traktatów: Aktu genewskiego z dnia 2 lipca 1999 r. – „Akt 1999” (Dz. U. z 2009 r. Nr 198, poz. 1522), Aktu haskiego z dnia 28 listopada 1960 r. – „Akt 1960” oraz Aktu londyńskiego z dnia 2 czerwca 1934 r. – „Akt 1934”

porozumienie madryckie	– Porozumienie madryckie o międzynarodowej rejestracji znaków sporządzone w Madrycie dnia 14 kwietnia 1891 r., zrewidowane w Brukseli dnia 14 grudnia 1900 r., w Waszyngtonie dnia 2 czerwca 1911 r., w Hadze dnia 6 listopada 1925 r., w Londynie dnia 2 czerwca 1934 r., w Nicei dnia 15 czerwca 1957 r. i w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. oraz zmienione dnia 2 października 1979 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 116, poz. 514 z późn. zm.)
porozumienie TRIPS	– Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS) – załącznik 1C do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), sporządzonego w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 32, poz. 143)
pr. aut.	– ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)
rozporządzenie CTMR	– rozporządzenie Rady (WE) nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (CTMR) (Dz. Urz. UE L 78 z 24.03.2009, s. 1–42 z późn. zm.); od dnia 23 marca 2016 r. w brzmieniu nadanym przez nowelizujące rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2015/2424 z dnia 16 grudnia 2015 r. (Dz. Urz. UE L 341 z 24.12.2015, s. 21–94)
u.z.n.k.	– ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.)
układ PCT	– Układ o współpracy patentowej sporządzony w Waszyngtonie dnia 19 czerwca 1970 r. (tekst pierwotny: Dz. U. z 1991 r. Nr 70, poz. 303; tekst ujednolicony: http://www.wipo.int/export/sites/www/pct/en/texts/pdf/pct.pdf)

Urzędy i organizacje

EFTA	– Europejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (European Free Trade Association)
EPO	– Europejski Urząd Patentowy (European Patent Office)
EUIPO	– Urząd Własności Intelektualnej Unii Europejskiej (European Union Intellectual Property Office), przed reformą: OHIM
NASK	– Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
OAPI	– Afrykańska Organizacja Własności Intelektualnej (Organisation Africaine de la Propriété Intellectuelle)
OHIM	– Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (Office for Harmonization in the Internal Market), po reformie: EUIPO
OZ	– oddział zamiejscowy
PIIT	– Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy

SPI	– Sąd Pierwszej Instancji
SW	– sąd wojewódzki
TMDN	– Europejska Sieć Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych (European Trade Mark and Design Network)
TSUE	– Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UE	– Unia Europejska
UP RP	– Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej
WIPO	– Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (World Intellectual Property Organization)
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

Czasopisma i publikatory

Acta UL	– Acta Universitatis Lodziensis
Acta UW	– Acta Universitatis Wroclaviensis
Annales UMCS	– Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska
Apel.-W-wa	– Apelacja Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
CBOSA	– Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych (orzeczenia.nsa.gov.pl)
KPP	– Kwartalnik Prawa Prywatnego
NP	– Nowe Prawo
ONSAiWSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSG	– Orzecznictwo Sądów Gospodarczych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiP	– Państwo i Prawo
POP	– Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
POSP	– Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych (orzeczenia.ms.gov.pl)
PNUŚl. PPWiP	– Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Problemy Prawa Wynalazczego i Patentowego
POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
SC	– Studia Cywilistyczne
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego

WiR	– Wynalazczość i Racjonalizacja
WUP	– Wiadomości Urzędu Patentowego
ZNUJ PPr.	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Prawnicze
ZNUJ PPWI	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelektualnej
ZNUJ PWiOWI	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej; obecnie: ZNUJ PPWI
ZNUJ RiS	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Rozprawy i Studia
ZOTSiS	– Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości i Sądu

Literatura

<i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 1	– <i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 1, <i>Prawo cywilne – część ogólna</i> , red. M. Safjan, Warszawa 2007
<i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 3	– <i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 3, <i>Prawo rzeczowe</i> , red. T. Dybowski, Warszawa 2003
<i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 5	– <i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 5, <i>Prawo zobowiązań – część ogólna</i> , red. E. Łętowska, Warszawa 2006
<i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 13	– <i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 13, <i>Prawo autorskie</i> , red. J. Barta, wyd. II, Warszawa 2007
<i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 14A	– <i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 14A, <i>Prawo własności przemysłowej</i> , red. R. Skubisz, Warszawa 2011
<i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 14B	– <i>System Prawa Prywatnego</i> , t. 14B, <i>Prawo własności przemysłowej</i> , red. R. Skubisz, Warszawa 2012

Inne

DNS	– serwery nazw domenowych (<i>domain name system</i>)
IP	– adres numeryczny (<i>Internet protocol adress</i>)
IPEA	– międzynarodowy organ badań wstępnych (<i>international preliminary examination authority</i>)
IPRP	– wstępne sprawozdanie międzynarodowe dotyczące zdolności patentowej (<i>international preliminary report on patentability</i>)
ISA	– międzynarodowy organ poszukiwań (<i>international searching authority</i>)
PDO	– chroniona nazwa pochodzenia (<i>protected designation of origin</i>)
PGI	– chronione oznaczenie geograficzne (<i>protected geografic indication</i>)
SPC	– dodatkowe prawo ochronne (<i>supplementary protection certificate</i>)
TLD	– domena najwyższego poziomu (<i>top-level domain</i>)
TSG	– gwarantowana tradycyjna specjalność (<i>traditional speciality guaranteed</i>)

WPROWADZENIE

Z własnością intelektualną spotykamy się na co dzień, niemal na każdym kroku. Może ona dotyczyć nas jako twórców np. prac pisemnych (szkolnych, dyplomowych, naukowych, publicystycznych, literackich), utworów fotograficznych, muzycznych lub informatycznych czy jako artystów wykonawców (np. aktorów w dziełach dramatycznych, filmowych, radiowych, instrumentalistów, tancerzy). Możemy być również innowatorami – w zakresie rozwiązań technicznych czy designerskich. Występujemy jednak częściej w roli odbiorców dóbr o charakterze intelektualnym, w szczególności nabywców rzeczy materialnych (np. książek z dziełami literackimi, płyt z utworami muzycznymi, odzieży ze znakami towarowymi, mebli stworzonych według wzorów przemysłowych), w których takie dobra są zawarte. W jednym i drugim przypadku jesteśmy podmiotami, do których odnoszą się, choćby pośrednio, regulacje prawa własności intelektualnej. Wiedza w tym zakresie staje się wymogiem czasów i niemal życiową koniecznością, zwłaszcza w kontekście rozwoju i coraz powszechniejszego stosowania nowych technologii, które wykorzystują i umożliwiają powszechny dostęp do dóbr niematerialnych.

Własność intelektualna w najszerszym znaczeniu tego terminu odnosi się do wszelkich dóbr o charakterze niematerialnym, tj. wytworów ludzkiego umysłu, cechujących się twórczym charakterem, niepowiązanych bezpośrednio i koniecznie z przedmiotami materialnymi. Są to przede wszystkim utwory w rozumieniu prawa autorskiego (m.in. literackie, muzyczne, architektoniczne, programy komputerowe), rezultaty twórczości technicznej (wynałazki, wzory użytkowe, topografie układów scalonych, projekty racjonalizatorskie), wytwory wzornictwa przemysłowego czy oznaczenia (znaki towarowe, oznaczenia geograficzne). Niektóre spośród wskazanych wyżej kategorii przedmiotów są chronione bez wymogu dopełnienia jakichkolwiek formalności (utwory, niezarejestrowane wspólnotowe wzory przemysłowe), w przypadku innych objęcie ochroną wymaga wszczęcia odpowiednich postępowań administracyjnych, których celem jest udzielenie przez powołane do tego organy wyłącznych praw własności intelektualnej.

Podmiotowe prawa własności intelektualnej zapewniają z jednej strony możliwość wyłącznego korzystania z dóbr niematerialnych i rozporządzania nimi (np. w drodze

przenoszenia praw albo udzielania licencji), a z drugiej strony umożliwiają zakazywanie osobom trzecim wszelkich form naruszania takich uprawnień. W sytuacji naruszenia praw uprawniony może dochodzić stosownych roszczeń w postępowaniu cywilnym, w szczególności może żądać zaniechania naruszenia, usunięcia jego skutków, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści czy naprawienia wyrządzonej szkody. W niektórych przypadkach można się również domagać wydania przez sąd orzeczenia o bezprawnie wytworzonych produktach oraz środkach i materiałach, które zostały użyte do ich produkcji. Niezależnie od powyższych roszczeń w określonych sytuacjach do ochrony własności intelektualnej mogą znaleźć zastosowanie także środki ochrony karnoprawnej.

Twórcom dóbr o charakterze niematerialnym – niezależnie od tego, czy nastąpiło przeniesienie praw majątkowych do takich wytworów (np. na rzecz pracodawcy czy przedsiębiorcy), czy też nadal są majątkowo uprawnieni, a nawet po wygaśnięciu praw majątkowych – przysługują prawa osobiste związane z samym faktem stworzenia danego dobra niematerialnego. Do podstawowych praw osobistych zalicza się: prawo do autorstwa, prawo decydowania o pierwszym udostępnieniu wytworu intelektu publiczności oraz prawo do nienaruszalności treści i formy stworzonego dobra (tzw. prawo do integralności). Prawa takie są ściśle związane z osobą twórcy, nie można ich przenieść ani się ich zrzec.

Spółeczna świadomość korzyści związanych z ochroną własności intelektualnej nieustannie wzrasta. Zarówno duże korporacje, jak i średni czy mali przedsiębiorcy, a także twórcy indywidualni dostrzegają w ochronie dóbr niematerialnych sposób na skuteczną ochronę innowacji, zapewnienie lub utrzymanie określonej pozycji rynkowej czy statusu zawodowego. Nowe produkty, technologie czy oznaczenia z dziedziny własności przemysłowej, po dokonaniu zgłoszenia we właściwym organie (np. Urzędzie Patentowym RP, Europejskim Urzędzie Patentowym, Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznej), można bezpiecznie upubliczniać, w szczególności wprowadzać do obrotu, reklamować, opisywać w publikacjach, korzystając z przywileju pierwszeństwa wynikającego ze zgłoszenia (w niektórych przypadkach także z faktu wcześniejszego ujawnienia na określonej wystawie). Niebagatelną rolę motywacyjną przy podejmowaniu decyzji w sprawie objęcia dobra niematerialnego ochroną na mocy praw własności intelektualnej, w szczególności praw własności przemysłowej, odgrywa także niewątpliwa szansa na prestiż, a nawet swego rodzaju nobilitację, jakie wiążą się z uzyskaniem ochrony, zwłaszcza na poziomie europejskim (np. patent europejski, prawo z rejestracji wspólnotowego znaku towarowego czy wzoru przemysłowego), co można łatwo przełożyć na relacje i konkretne działania marketingowe. Konsumenci i inni odbiorcy towarów czy usług w swych wyborach coraz częściej uwzględniają bowiem to, czy dana firma i produkt legitymują się certyfikatami poświadczającymi uzyskanie stosownej ochrony. Może to być bez wątpienia istotny przyczynek do budowania wiarygodności oraz zaufania wśród klientów i kontrahentów. Największą, choć

niekiedy trudno zauważalną dla zewnętrznego obserwatora, wartością związaną z właściwie pojętą ochroną własności intelektualnej jest bezpieczeństwo prawne i możliwość nieskrępowanego rozwoju podmiotów uprawnionych (przedsiębiorców, twórców).

* * *

Celem niniejszej publikacji jest omówienie podstawowych zagadnień prawa własności intelektualnej, w szczególności prawa autorskiego i prawa własności przemysłowej. W książce usystematyzowano i przedstawiono w sposób przystępny metodologicznie i językowo zagadnienia dotyczące definicji, przesłanek ochrony, powstania praw podmiotowych oraz ich wykonywania i ochrony – w odniesieniu do wybranych, najbardziej reprezentatywnych, dóbr niematerialnych. Publikacja ma charakter teoretycznego zarysu wykładu z uzupełniającymi wskazówkami praktycznymi, który stanowi rezultat subiektywnego i niewyczerpującego wyboru autora. Kryterium tego wyboru stanowiła, nadana zwłaszcza przez ustawodawcę, ranga poszczególnych przedmiotów ochrony i ich znaczenie dla funkcjonowania systemu ochrony praw własności intelektualnej, jak również częstotliwość występowania podejmowanych zagadnień w praktyce. W książce ograniczono do niezbędnego minimum powoływanie numerów jednostek redakcyjnych aktów prawnych, kierując się wymogiem zachowania przejrzystości i płynności wypowiedzi.

Publikacja jest owocem wieloletnich doświadczeń autora jako wykładowcy uniwersyteckiego, pracownika naukowego oraz polskiego i europejskiego rzecznika patentowego.

Niniejsze opracowanie może stanowić użyteczną pomoc:

- w nauce przedmiotu – w toku studiów prawnych, nieprawnych (inne nauki humanistyczne, kierunki techniczne, a także artystyczne) oraz w ramach studiów podyplomowych i doktoranckich;
- w praktyce zawodowej jako kompendium wiedzy o podstawowych kwestiach dotyczących ochrony własności intelektualnej w profesjach prawnych i innych zawodach;
- w praktyce urzędniczej pracowników urzędów administracji rządowej, organów samorządu terytorialnego oraz innych jednostek wykonujących władzę publiczną;
- w stosowaniu i przestrzeganiu obowiązującego prawa na własny użytek członków różnych grup społecznych, w szczególności: twórców dzieł, wynalazców, artystów wykonawców, przedsiębiorców, pracowników, uczestników procesów edukacyjnych, oświatowych i kulturalnych.

Niniejsza publikacja odnosi się głównie do regulacji tworzących polski system prawa własności intelektualnej. Unijne i międzynarodowe porządki prawne

zostały powołane jedynie wybiórczo – przede wszystkim na tle prawnoporównawczym, w celu uzupełnienia lub rozszerzenia omówienia najbardziej istotnych kwestii unormowanych odmiennie. Wyjątek stanowi rozdział poświęcony ochronie dóbr niematerialnych w trybach międzynarodowych i ponadnarodowych (regionalnych). Stan prawny wydania (w tym dostępu do źródeł elektronicznych) jest aktualny na dzień 1 stycznia 2016 r., a w zakresie ustawy – Prawo własności przemysłowej – na dzień 15 kwietnia 2016 r.¹

¹ Z uwzględnieniem nowelizacji wprowadzonej przez ustawę z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. poz. 1615).

Rozdział I

POJĘCIE DÓBR NIEMATERIALNYCH, WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ I PRZEMYSŁOWEJ

1. Dobra niematerialne

Dobro niematerialne (intelektualne) można określić jako każdy wytwór myśli ludzkiej, cechujący się twórczym charakterem oraz dalszymi właściwościami opcjonalnymi (zależnymi od dziedziny twórczości, do której należy), istniejący bez względu na jego ewentualny materialny nośnik (*corpus mechanicum*)². Twórcą takich dóbr może być jedynie człowiek. Tylko istota ludzka jest, niezależnie od postępujących w różnych dziedzinach procesów automatyzacji i informatyzacji, zdolna do kreowania mocą własnego umysłu dóbr o charakterze intelektualnym. Twórcami nie mogą być maszyny, zwierzęta ani zjawiska naturalne, choćby pochodzące od nich wytwory cechowały się właściwościami wymaganymi do powstania ochrony w danej dziedzinie. Sam proces twórczy i jego rezultaty nie muszą być zamierzone ani nawet objęte świadomością czy wiedzą twórcy. Dobro intelektualne może powstać przypadkowo lub w sposób czy w zakresie nieoczekiwanym. O kwalifikacji wyniku twórczości rozstrzyga wyłącznie jego charakter, a nie kwalifikacje podmiotowe twórcy.

Powszechnie wyróżnia się trzy typy dóbr niematerialnych:

- 1) **utwory w rozumieniu prawa autorskiego** (nazywane też potocznie dziełami³), nakierowane głównie na wywołanie określonego efektu artystycznego;

² Por. Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, wyd. IX zm. i poszerz., Warszawa 2007, s. 129; W.J. Katner (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2007, s. 1236; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, wyd. II zm., Warszawa 1999, s. 245; J. Barta, R. Markiewicz (w:) J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkański, R. Markiewicz, E. Traple, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, wyd. IV, Kraków 2005, s. 66; M. Poźniak-Niedzielska (w:) M. Poźniak-Niedzielska, J. Szczotka, M. Mozgawa, *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*, Bydgoszcz–Warszawa–Lublin 2007, s. 15–16; S. Ritterman, *Komentarz do ustawy o prawie autorskim*, Kraków 1937, s. 2.

³ Terminy „utwór” oraz „dzieło” są używane w niniejszej publikacji jako synonimy.

- 2) **rozwiązania** (wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografie układów scalonych, projekty racjonalizatorskie) jako zaplanowane koncepty prowadzące do realizacji danego celu (rozstrzygnięcia problemu) w dziedzinie technicznej, funkcjonalnej, estetycznej;
- 3) **oznaczenia, symbole** (znaki towarowe, oznaczenia geograficzne, firma, oznaczenie przedsiębiorstwa, nazwy domen internetowych), których funkcja polega na przekazywaniu pewnych informacji lub wywoływaniu u uczestników obrotu określonych asocjacji.

Powyższy podstawowy katalog należy uzupełnić także o inne typy wytworów niematerialnych, spośród których jako najważniejsze można wskazać:

- **odkrycia** (por. art. 1 ust. 21 pr. aut.⁴, art. 28 pkt 1 p.w.p.⁵);
- **idee, teorie i koncepcje naukowe** (por. jak wyżej);
- **zasady i metody dotyczące działalności umysłowej lub gospodarczej** (art. 28 pkt 3 p.w.p. i art. 1 ust. 2¹ pr. aut.);
- **poufną i ustaloną wiedzę lub doświadczenie** o charakterze technicznym, handlowym, administracyjnym, organizacyjnym, finansowym lub innego rodzaju (*know-how*);
- **przekaz artystyczny** (działalność artystów wykonawców) wymagający określonej koordynacji psychofizycznej;
- **inne przedmioty praw pokrewnych** (fonogramy, wideogramy, nadania programów, pierwsze wydania, wydania krytyczne i naukowe).

Jedyną wspólną właściwością wszystkich wymienionych oraz niewymienionych (nie jest to bowiem katalog zamknięty) dóbr intelektualnych jest przynależność do klasy wytworów myśli ludzkiej, które cechuje twórczy charakter, lub do kategorii określonej działalnością zasługującej na ochronę z uwagi na jej innowacyjny czy pionierski wydźwięk i związek z innymi dobrami niematerialnymi. Dalsze przesłanki ochrony mogą być i są zróżnicowane, zależnie od specyfiki rezultatów twórczości w danej dziedzinie.

Należy podkreślić, że między zakresami nazw niektórych dóbr niematerialnych zachodzi stosunek krzyżowania się. W konsekwencji pewne dobra mogą należeć jednocześnie do dwóch, a nawet kilku kategorii. Dochodzi wówczas zazwyczaj do kumulacji ochrony.

⁴ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.) – dalej pr. aut.

⁵ Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1410 z późn. zm.) – dalej p.w.p.

Przykład:

Projekt opakowania produktu, butelki lub ornamentu może być utworem, wzorem przemysłowym, a także znakiem towarowym, a projekt krzesła, ubrania czy obudowy urządzenia AGD może stanowić dzieło i – zależnie od ujęcia – wzór przemysłowy lub, jeśli spełnia przesłankę użyteczności w rozumieniu ustawy – Prawo własności przemysłowej, wzór użytkowy.

Przedstawiona wyżej zależność powoduje istotne udogodnienie dla podmiotu ubiegającego się o ochronę, który może zdecydować, w jakim trybie ją realizować. W wielu przypadkach taka osoba uzyskuje możliwość ochrony kumulatywnej, co prowadzi zazwyczaj do istotnego wzmocnienia pozycji prawnej uprawnionego przez zapewnienie równoczesnej ochrony w oparciu o kilka podstaw prawnych, np. ochrona dobra niematerialnego jako utworu na podstawie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz jako wzoru przemysłowego z wykorzystaniem ustawy – Prawo własności przemysłowej – bliżej na temat zob. uwagi zawarte w rozdziale VI pkt 3.

2. Własność intelektualna i własność przemysłowa

Próby systematyzacji zbioru wskazanych dóbr niematerialnych doprowadziły do wyróżnienia jego dwóch podstawowych kategorii, którymi są własność intelektualna i własność przemysłowa.

Własność intelektualną rozumie się, zależnie od ujęcia, wąsko – jako odnoszącą się jedynie do utworów bądź szeroko – jako obejmującą także przedmioty własności przemysłowej. To szersze ujęcie jest bardziej uzasadnione w świetle Konwencji o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej sporządzonej w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. i poprawionej dnia 28 września 1979 r.⁶, zgodnie z którą własność intelektualna oznacza prawa odnoszące się do: dzieł literackich, artystycznych i naukowych; artystycznych wykonań, fonogramów, nadań programów radiowych i telewizyjnych; wynalazków we wszelkich dziedzinach działalności ludzkiej; odkryć naukowych; wzorów przemysłowych; znaków towarowych i usługowych, nazw i oznaczeń handlowych; ochrony przed nieuczciwą konkurencją, jak również wszystkie inne prawa wpływające z działalności intelektualnej w dziedzinie przemysłowej, naukowej, literackiej i artystycznej. Niebagatelną rolę przy formułowaniu definicji własności intelektualnej może odegrać także sam kontekst językowy określenia „intelektualna”.

W odniesieniu do **własności przemysłowej** Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r. (tekst w wersji ustalonej przez Akt sztokholmski

⁶ Dz. U. z 1975 r. Nr 9, poz. 49 – załącznik. Por. też http://www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html.

Krzysztof Czub – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Rzecznik Patentowy UG; polski i europejski rzecznik patentowy, członek Krajowej Rady Rzeczników Patentowych; autor wielu publikacji z dziedziny prawa: cywilnego, autorskiego i własności przemysłowej.

W książce przedstawiono w przystępny sposób zagadnienia dotyczące prawa własności intelektualnej, w szczególności prawa autorskiego i prawa własności przemysłowej. Zakres przedmiotowy opracowania obejmuje utwory w rozumieniu prawa autorskiego, przedmioty praw pokrewnych (m.in. artystyczne wykonania, fonogramy i wideogramy) oraz przedmioty własności przemysłowej (m.in. wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, oznaczenia geograficzne), jak również inne dobra niematerialne: nazwy domen internetowych, *know-how*, bazy danych.

Autor omawia definicje, przesłanki i wymogi praktyczne związane z ochroną dóbr niematerialnych, rodzaje praw chroniących takie dobra, tryby ochrony: krajowe, ponad- i międzynarodowe. Porusza także podstawowe zagadnienia procesowe dotyczące naruszeń praw własności intelektualnej.

„Książka dr. Krzysztofa Czuba to znakomite kompendium wiedzy na temat własności intelektualnej. Polecam ją studentom, aplikantom i adwokatom, liczę też na to, że jej lektura zachęci do pogłębienia tematu”.

Andrzej Zwara, Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej

„Godna polecenia pozycja wydawnicza zawierająca analizę wybranych zagadnień z dziedziny ochrony własności intelektualnej. Nadzwyczaj dynamicznie zmieniający się stan prawny został przedstawiony przez Autora w aktualnym ujęciu, co już samo w sobie nie było zadaniem łatwym. Uwagę zwraca także jasne ujęcie złożonej problematyki. Pozycja godna polecenia również radcom prawnym jako instrument pomocny w wykonywaniu zawodu”.

Dariusz Sałajewski, Prezes Krajowej Rady Radców Prawnych

„[...] to znakomicie napisany podręcznik akademicki, pomocny w procesie nauczania i uczenia się. Po publikację tę z przyjemnością sięgać będą również wszyscy przedstawiciele wolnych zawodów, świadomi wspólnej misji, którą jest troska o doskonalenie się, zdobywanie wiedzy i specjalizację w wykonywaniu usług prawnych. Rekomendowana pozycja będzie także niezwykle przydatna dla niespecjalistów, poruszających się w świecie prawa własności intelektualnej”.

Anna Korbela, Prezes Polskiej Izby Rzeczników Patentowych

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL
WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-264-8304-2

LEX Student
Prawa